

Alledaagse stof van toen

Bombazijn in elk winkeltje te koop

De stoffen die in het begin van de 19e eeuw in Twente te koop waren zijn vele. Bombazijn is daarvan de bekendste. Het was oorspronkelijk een zogenaamde dubbelkeper.

Katoenen inslag, linnen ketting. In 1728 krijgen Enschedese garenhandelaars machtiging tot het vervaardigen van bombazijn. In 1795 kan de omvang van de bombazijnproductie in Enschede enigszins gekend worden: *'uit het sterke debiet dat daarvan in onze 7 provinciën is. Daar er bijna geen winkeltjen is, of men vindt er Enscheder bombazijn in'* (Ter Weele).

Andere namen voor bombazijn waren barchent of katoenfustein (Vlaams). Het heette ook wel Engels leer, moleskin (mollevel) of pilo. Het ging dan om een geheel katoenen stof waarvan de linkerzijde geruwd was. De stof was heel sterk omdat door de satijnbinding veel garens verwerkt konden worden (5-schachts of 8-schachts). Van deze stoffen werd voornamelijk werkmanskleding gemaakt.

Geheel katoenen stof werd tot in de 2e helft van de 18e eeuw in Europa niet gemaakt. Katoen was een luxe artikel dat geïmporteerd werd uit Voor- en Midden-Azië.

Pas na de uitvinding van de spinmachine door Arkwright (1771) werd het mogelijk de katoenen draad sterk genoeg te maken om ook als ketting te kunnen dienen.

Andere stoffen uit het begin van de vorige eeuw waren bijvoorbeeld: keper, marseille, vijfschacht, pilo, diemet, oogjesdiemet, dobbelsteen, dambord, broekstreep, ganzenoog, Amersfoorter, kalmink, baai (wol, gevold en geruwd), feitels (luiergoed), pellen (servetten e.d.).

De benamingen van deze stoffen slaan voornamelijk op de weeftechniek. De grondstoffen waren wol, linnen of linnen/katoen.

Er waren ook vele zogenaamde ‚bont’geweven goederen. Ik noem hier enkele, de namen zijn zo aardig: Poolbont (blauw wit gestreept voor schorten), Limburgs bont, Vriesbont, Hernhutter, Siamosen, Roanes, Blauwbont, Haarlemmer, natuurlijk het Brabants bont, etc. Deze goederen waren voornamelijk bestemd voor de vele ‚streekdrachten’.

Voor de streekdrachten dienden vaak gestreepte stoffen.

Een prijsopgave van de Fa. Blijdenstein in 1833 vermeldt geheel katoenen bombazijn en bombazijn uit linnen en katoen. Het verschil werd aangegeven door er ‚katoen’ voor te zetten.

Dus: katoenen marseille was helemaal van katoen, marseille zonder meer, van linnen en katoen.

Vaak is nu niet meer te achterhalen waar al die stoffen toe dienden. Bij toeval kom je nog wel eens een stofnaam tegen in een archiefstuk. Maar omdat in verschillende plaatsen dezelfde stof nogal eens een andere naam had, blijft het flink verwarrend.

Riet Luiten

Bronnen

- Boot, J. A. P. G. *De Twentsche Katoennijverheid 1830-1873*, Amsterdam, 1935.
- Weele, H. ter Hzn. *Enschede van voorheen en thans*, Enschede, 1931.